

Sbírka soudních rozhodnutí

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (třetího senátu)

22. října 2015 *

„Řízení o předběžné otázce — Prostor svobody, bezpečnosti a práva — Soudní spolupráce v občanských věcech — Nařízení (ES) č. 44/2001 — Článek 1 — Oblast působnosti — Trestní oznámení s návrhem na přiznání náhrady škody v adhezním řízení — Článek 27 — Překážka litispendence — Řízení zahájené před soudem jiného členského státu — Probíhající soudní vyšetřování — Článek 30 — Den, ke kterému se soudní řízení považuje za zahájené“

Ve věci C-523/14,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce na základě článku 267 SFEU, podaná rozhodnutím Rechtbank Gelderland (soud provincie Gelderland, Nizozemsko) ze dne 12. listopadu 2014, došlým Soudnímu dvoru dne 20. listopadu 2014, v řízení

Aannemingsbedrijf Aertssen NV,

Aertssen Terrassements SA

proti

VSB Machineverhuur BV,

Van Sommeren Bestrating BV,

Josu van Sommerenovi,

SOUDNÍ DVŮR (třetí senát),

ve složení M. Ilešič, předseda senátu, J.-C. Bonichot, C. Toader (zpravodajka), E. Jarašiūnas a C. G. Fernlund, soudci,

generální advokát: Y. Bot,

vedoucí soudní kanceláře: A. Calot Escobar,

s přihlédnutím k písemné části řízení,

s ohledem na vyjádření předložená:

— za VSB Machineverhuur BV, Van Sommeren Bestrating BV a J. van Sommerena R. van Seumerenem, advocaat,

— za Evropskou komisi M. Wilderspinem a G. Wilsem, jako zmocněnci,

* Jednací jazyk: nizozemština.

s přihlédnutím k rozhodnutí, přijatému po vyslechnutí generálního advokáta, rozhodnout věc bez stanoviska,

vydává tento

Rozsudek

- 1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu článků 1, 27 a 30 nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (Úř. věst. L 12, s. 1; Zvl. vyd. 19/04, s. 42).
- 2 Tato žádost byla předložena v rámci sporu, v němž stojí Aannemingsbedrijf Aertssen NV a Aertssen Terrassements SA, společnosti podle belgického práva (dále jen společně „společnosti Aertssen“) proti VSB Machineverhur BV a Van Sommeren Bestrating BV, společnostem podle nizozemského práva, jakož i J. van Sommerenovi (dále jen společně „VSB a další“) ve věci údajného podvodného jednání ze strany VSB a dalších.

Právní rámec

Unijní právo

- 3 Bod 15 odůvodnění nařízení č. 44/2001 zní takto:
„V zájmu harmonického výkonu spravedlnosti je nezbytné minimalizovat možnost souběžných řízení a zajistit, aby ve dvou členských státech nebyla vydána vzájemně si odporující rozhodnutí. Musí existovat jasný a účinný mechanismus pro řešení souběžně probíhajících řízení, a rovněž pro zamezení obtíží vyplývajících z vnitrostátních rozdílů, pokud jde o stanovení doby, kdy se věc považuje za projednávanou. Pro účely tohoto nařízení by měla být tato doba stanovena samostatně.“
- 4 Kapitola I tohoto nařízení, nazvaná „Oblast působnosti“, obsahuje pouze článek 1, jehož odstavec 1 zní:
„Toto nařízení se vztahuje na občanské a obchodní věci bez ohledu na povahu soudu. Nevztahuje se zejména na věci daňové, celní a správní.“
- 5 Článek 5 uvedeného nařízení, který je součástí kapitoly II, oddílu 2 nazvaného „Zvláštní příslušnost“, stanoví:
„Osoba, která má bydliště na území některého členského státu, může být v jiném členském státě žalována,
[...]
4) jedná-li se o žalobu na náhradu škody nebo žalobu o uvedení do původního stavu vyvolanou jednáním, které je trestným činem, u soudu, u něhož byla podána obžaloba, je-li tento soud podle práva pro něj platného oprávněn rozhodovat o občanskoprávních nárocích.
[...]"

- 6 Nařízení č. 44/2001 zahrnuje v kapitole II, oddílu 9, nazvaném „Překážka litispendence a závislá řízení“, články 27 až 30. Článek 27 zní následovně:

„1. Je-li u soudů různých členských států zahájeno řízení v téže věci [s tímž předmětem a základem] mezi týmiž stranami, přeruší soud, u něhož bylo řízení zahájeno později, bez návrhu řízení až do doby, než se určí příslušnost soudu, který řízení zahájil jako první.

2. Jakmile je určena příslušnost soudu, u něhož bylo řízení zahájeno jako první, prohlásí se soud, u něhož bylo řízení zahájeno později, za nepříslušný ve prospěch prvního soudu.“

- 7 Podle článku 28 tohoto nařízení:

„1. Jsou-li u soudů různých členských států zahájena řízení, která navzájem souvisejí, může soud, u něhož bylo řízení zahájeno později, řízení přerušit.

2. Dokud nejsou řízení skončena v prvním stupni, může soud, u něhož bylo řízení zahájeno později, na návrh jedné ze stran také prohlásit, že není příslušný, je-li soud, u něhož bylo řízení zahájeno dříve, příslušný pro daná řízení a spojení těchto řízení je podle jeho práva přípustné.

3. Ve smyslu tohoto článku žaloby navzájem souvisejí, pokud je mezi nimi dán tak úzký vztah, že jejich společné projednání a rozhodnutí je vhodné k tomu, aby se zabránilo vydání vzájemně si odporujících rozhodnutí v oddělených řízeních.“

- 8 Článek 30 téhož nařízení stanoví:

„Pro účely tohoto oddílu se okamžikem, kdy bylo zahájeno řízení, rozumí:

- 1) okamžik, kdy byl u soudu podán návrh na zahájení řízení nebo jiná rovnocenná písemnost, za předpokladu, že žalobce následně neopomene učinit kroky nezbytné k řádnému doručení písemnosti žalovanému, nebo
- 2) okamžik, kdy byla písemnost převzata orgánem příslušným pro její doručení v případě, že musí být doručena odpůrci před podáním u soudu, za předpokladu, že navrhovatel následně neopomene učinit kroky nezbytné k řádnému podání písemnosti u soudu.“

Nizozemské právo

- 9 Článek 700 občanského soudního řádu (Wetboek van burgerlijke rechtsvordering) stanoví:

„1. Zajištění majetku vyžaduje povolení soudce příslušného k nařízení předběžných opatření soudu v obvodu, kde se nachází jedna nebo více dotčených věcí, nebo pokud se zajištění nevztahuje na věci, v obvodu, kde se nachází bydliště nebo sídlo dlužníka nebo osoby, které se zajištění týká.

2. O povolení se žádá podáním, v němž se uvádí povaha zajištění, které má být provedeno, nárok, kterého se žalobce domáhá, jakož i, pokud je nárokem peněžitá pohledávka, její výše, nebo není-li dosud určena, její maximální výše, čímž nejsou nijak dotčeny zvláštní zákonné požadavky pro příslušný druh zajištění. Soudce příslušný k nařízení předběžných opatření rozhoduje na základě zřejmého prozkoumání případu. [...]

3. V případě, že návrh na zahájení hlavního řízení nebyl ke dni povolení dosud podán, je toto povolení uděleno s podmínkou, že žaloba bude podána ve lhůtě, kterou za tímto účelem soudce určí, lhůta přitom činí nejméně osm dní po zajištění. Soudce může prodloužit tuto lhůtu na návrh žalobce podaný před jejím uplynutím. [...] Marné uplynutí lhůty stanovené za účelem podání žaloby v zásadě způsobí zrušení zajištění.

[...]“

Belgické právo

- 10 Trestní řád obsahuje v knize první, nazvané „O soudní policii a úředních osobách, které plní její úkoly“, kapitolu IV, nadepsanou „O vyšetřovacích soudcích“. V rámci kapitoly IV čl. 63 trestního řádu stanoví:

„Každá osoba, která tvrdí, že byla poškozena zločinem nebo přečinem, může takové jednání oznámit a uplatnit své občanskoprávní nároky v adhezním řízení cestou návrhu podaného k příslušnému vyšetřujícímu soudci.

Každý poškozený, který se stane účastníkem adhezního řízení, může být na svoji žádost minimálně jednou vyseknut příslušným vyšetřujícím soudcem.“

Spor v původním řízení a předběžné otázky

- 11 Dne 26. března 2013 podaly společnosti Aertssen podle čl. 63 trestního řádu u vyšetřovacího soudce u Rechtbank van eerste aanleg te Antwerpen (prvoinstanční soud v Antverpách, Belgie) trestní oznámení spolu s návrhem na přiznání náhrady škody v adhezním řízení proti společnosti Nicolaas Kraaijeveld, VSB Groep BV založené podle nizozemského práva a jejím dceřiným společnostem Van Sommeren Bestrating BV a VSB Machineverhuur BV, jakož i proti Van Sommeren Bestrating BV, J. van Sommerenovi a X, přičemž posledně uvedené písmeno označuje všechny osoby, o nichž během vyšetřování případně vyjde najevo, že se podílely na trestné činnosti, která byla předmětem trestního oznámení.
- 12 Výše uvedené trestní oznámení se týkalo údajného podvodu. Společnosti Aertssen v něm uvedly, že předběžně vyčíslují svoji škodu na částku přibližně 200 000 euro.
- 13 Dne 26. dubna 2013 se společnosti Aertssen obrátily na voorzieningenrechter te Arnhem (soudce příslušný k nařízení předběžných opatření v Arnhemu, Nizozemsko), s žádostí o povolení k zajištění majetku VSB a dalších podle čl. 700 občanského soudního řádu. Povolení bylo vydáno tentýž den a společnosti Aertssen podaly návrh na provedení tohoto zajištění dne 1. května 2013.
- 14 Na základě návrhu podaného VSB a dalšími nařídil voorzieningenrechter te Arnhem (soudce příslušný k nařízení předběžných opatření v Arnhemu) rozsudkem ze dne 18. července 2013 zrušení zajištění majetku. V tomto rozsudku soud došel k závěru, že trestní oznámení s návrhem na přiznání náhrady škody v adhezním řízení nelze považovat za podání návrhu na zahájení hlavního řízení ve smyslu čl. 700 odst. 3 občanského soudního řádu.
- 15 Dne 19. července 2013 společnosti Aertssen znovu požádaly u voorzieningenrechter te Arnhem (u soudce příslušného k nařízení předběžných opatření v Arnhemu) o povolení k zajištění majetku VSB a dalších. Soud vyhověl této žalobě dne 25. července 2013 s tím, že souhlas podmínil podáním návrhu na zahájení hlavního řízení ve lhůtě 30 dní následujících po zajištění.

- 16 Společnosti Aertssen podaly nový návrh na zajištění dne 29. července 2013. Aby vyhověly podmínce uložené výše uvedeným soudem, společnosti Aertssen podaly u Rechtbank Gelderland (soud v Gelderlandu) žalobu ve věci samé, ve které navrhly, aby VSB a další byly uznány odpovědnými za škodu, kterou společnosti Aertssen údajně utrpěly v důsledku podvodu spáchaného VSB a dalšími, a aby VSB a dalším bylo předběžně uloženo zaplacení částky 200 000 euro do doby, než bude určena definitivní výše škody.
- 17 Společnosti Aertssen nicméně na prvním místě žádají u Rechtbank Gelderland (soud provincie Gelderland), aby se tento prohlásil za nepříslušný a konstatoval, že trestní oznámení učiněné spolu s návrhem na přiznání náhrady škody v adhezním řízení, které je projednáváno v Belgii, se rovná podání návrhu na zahájení hlavního řízení ve smyslu čl. 700 odst. 3 občanského soudního řádu. V tomto ohledu společnosti Aertssen namítají, s odvoláním na čl. 27 odst. 2 nařízení č. 44/2001, že tento soud je nepříslušný, ledaže by příslušnost belgického soudu, k němuž bylo podáno trestní oznámení spolu s návrhem na přiznání náhrady škody v adhezním řízení, byla zpochybněna, což je případ, kdy by předkládající soud musel z úřední povinnosti přerušit řízení podle čl. 27 odst. 1.
- 18 Společnosti Aertssen podpůrně požadují, aby Rechtbank Gelderland (soud provincie Gelderland) přerušil řízení podle článku 28 tohoto nařízení z důvodu, že hlavní řízení souvisí s řízením probíhajícím v Belgii, zahájeným na základě trestního oznámení učiněného spolu s návrhem na přiznání náhrady škody v adhezním řízení.
- 19 Podpůrně dále společnosti Aertssen požadují, aby tento soud neprodleně přerušil řízení, dokud vyšetřovací soudce rechtbank van eerste aanleg te Antwerpen (prvoinstančního soudu v Antverpách) nerozhodne o podání obžaloby u trestního soudu nebo o zastavení trestního stíhání.
- 20 VSB a další tvrdí, že trestní oznámení s návrhem na přiznání náhrady škody v adhezním řízení je v zásadě trestněprávní povahy. Docházejí k závěru, že věc nespadá do věcné působnosti nařízení č. 44/2001. Dodávají, že toto trestní oznámení a žaloba podaná u Rechtbank Gelderland (soudu provincie Gelderland) nemají ani stejný předmět, ani stejný základ.
- 21 Rechtbank Gelderland (soud provincie Gelderland) má za to, že z ustálené judikatury Soudního dvora vyplývá, že oblast působnosti uvedeného nařízení je vymezena v zásadě podle prvků, které charakterizují povahu právních vztahů mezi stranami sporu nebo jeho předmět. Protože se společnosti Aertssen domáhají náhrady újmy, která jim údajně byla způsobena v důsledku trestné činnosti, kterou přičítají VSB a dalším, měl by být jejich spor považován za „občanskou nebo obchodní věc“ ve smyslu článku 1 téhož nařízení. Nařízení č. 44/2001 je tedy podle jeho názoru použitelné na takový případ, jako je případ, kterým se zabývá vyšetřovací soudce rechtbank van eerste aanleg te Antwerpen (prvoinstanční soud v Antverpách), a to i když je projednáván v rámci řízení, jehož povaha je v podstatě trestněprávní.
- 22 Dále je Rechtbank Gelderland (soud provincie Gelderland) toho názoru, že trestní oznámení s návrhem na přiznání náhrady škody v adhezním řízení nemá za cíl jen zahájení trestního stíhání, ale zároveň směřuje k tomu, aby byla v rámci trestního řízení oznamovateli přiznána náhrada škody. Cíl řízení probíhajícího před vyšetřovacím soudcem rechtbank van eerste aanleg te Antwerpen (prvoinstanční soud v Antverpách) a před Rechtbank Gelderland (soud provincie Gelderland) je podle jeho názoru obdobný. V tomto ohledu se tato dvě soudní řízení týkají, pokud jde o posuzovaný skutkový stav, tvrzeného podvodného jednání a toto jednání je podle společností Aertssen, pokud jde o právní normy, nejen trestným činem, ale i občanskoprávním deliktem. Kromě toho bylo trestní oznámení podáno v Belgii proti týmž účastníkům řízení, kteří jsou žalováni u předkládajícího soudu.

- 23 Je tedy třeba rozhodnout, zda trestní oznámení s návrhem na přiznání náhrady škody v adhezním řízení podané u vyšetřujícího soudce rechtbank van eerste aanleg te Antwerpen (prvoinstanční soud v Antverpách) musí s ohledem na skutečnost, že předběžné vyšetřování nebylo ještě ukončeno, být považováno za zahájení řízení ve smyslu čl. 27 odst. 1 nařízení č. 44/2001, a pokud ano, v jakém okamžiku bylo řízení u tohoto soudu zahájeno ve smyslu čl. 30 tohoto nařízení.
- 24 Za těchto podmínek se Rechtbank Gelderland (soud provincie Gelderland) rozhodl řízení přerušit a předložit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

„1) Spadá trestní oznámení s návrhem na přiznání náhrady škody v adhezním řízení podané společnostmi Aertssen podle článku 63 a násl. belgického trestního řádu s přihlédnutím ke způsobu jeho podání a stadiu, v němž se řízení nachází, do působnosti nařízení č. 44/2001?

Pokud je odpověď kladná:

- 2) Je čl. 27 odst. 1 nařízení č. 44/2001 nutno vykládat v tom smyslu, že řízení je u zahraničního (v tomto případě belgického) soudu ve smyslu tohoto ustanovení zahájeno také tehdy, jestliže u belgického vyšetřovacího soudce bylo podáno trestní oznámení s návrhem na přiznání náhrady škody v adhezním řízení a předběžné vyšetřování nebylo dosud ukončeno?
- 3) Pokud je odpověď kladná: K jakému okamžiku je žalobní návrh vyplývající z podání trestního oznámení s návrhem na přiznání náhrady škody v adhezním řízení považován za podaný k soudu nebo jaký okamžik je třeba považovat za okamžik, k němuž u něj bylo řízení o tomto návrhu zahájeno pro účely použití čl. 27 odst. 1 a článku 30 uvedeného nařízení?
- 4) Pokud je odpověď záporná: je čl. 27 odst. 1 nařízení č. 44/2001 nutno vykládat v tom smyslu, že podání trestního oznámení s návrhem na přiznání náhrady škody v adhezním řízení může vést k tomu, že řízení je u belgického soudu pro účely použití tohoto ustanovení zahájeno k pozdějšímu okamžiku?
- 5) Pokud je odpověď kladná: k jakému okamžiku se řízení v tomto případě pro účely čl. 27 odst. 1 a článku 30 nařízení č. 44/2001 považuje za zahájené nebo soud za ten, u něhož bylo zahájeno řízení?
- 6) Pokud bylo podáno trestní oznámení s návrhem na přiznání náhrady škody v adhezním řízení a pokud v okamžiku podání tohoto trestního oznámení není řízení ve smyslu čl. 27 odst. 1 nařízení č. 44/2001 ještě zahájeno, ale může se tak stát později v průběhu vyřizování trestního oznámení, a to se zpětnou účinností k okamžiku podání trestního oznámení, vyplývá v tomto případě z uvedeného předpisu, že soud, u něhož bylo řízení zahájeno až po podání trestního oznámení s návrhem na přiznání náhrady škody v adhezním řízení u belgického soudu, musí přerušit řízení, dokud není určeno, zda bylo u belgického soudu zahájeno řízení ve smyslu čl. 27 odst. 1?“

K předběžným otázkám

K první otázce

- 25 Podstatou první otázky předkládajícího soudu je, zda čl. 1 odst. 1 nařízení č. 44/2001 musí být vykládán v tom smyslu, že podání trestního oznámení s návrhem na přiznání náhrady škody v adhezním řízení spadá do oblasti působnosti tohoto nařízení, jestliže je předmětem tohoto podání peněžité odškodnění za újmu, kterou oznamovatel utrpěl.

- 26 Na úvod je třeba připomenout, že podle čl. 1 odst. 1 se nařízení č. 44/2001 vztahuje „na občanské a obchodní věci bez ohledu na povahu soudu“.
- 27 Podle znění tohoto ustanovení tedy rozhodnutí vydávaná v občanskoprávních věcech trestním soudem spadají do oblasti působnosti tohoto nařízení (v tomto smyslu viz rozsudek Krombach, C-7/98, EU:C:2000:164, bod 30 a citovaná judikatura).
- 28 Kromě toho, z článku 1 odst. 1 nařízení č. 44/2001 vyplývá, že pouze určité oblasti výslovně určené tímto nařízením jsou vyňaty z významu pojmu občanských a obchodních věcí (v tomto smyslu viz rozsudek Mahamdia, C-154/11, EU:C:2012:491, bod 38).
- 29 Podle ustálené judikatury Soudního dvora platí, že v zájmu toho, aby byla v mezích možností zajištěna rovnost a jednota práv a povinností vyplývajících z nařízení č. 44/2001 pro členské státy a zúčastněné osoby, je nutné pojem „věci občanské a obchodní“ nevykládat jako pouhý odkaz na vnitrostátní právo jednoho či druhého z dotčených států. Tento pojem je třeba považovat za autonomní pojem, který je nutno vykládat s ohledem na cíle a systematiku nařízení č. 44/2001 a na obecné zásady společné právním řádům členských států (rozsudky Schneider, C-386/12, EU:C:2013:633, bod 18 a citovaná judikatura; flyLAL-Lithuanian Airlines, C-302/13, EU:C:2014:2319, bod 24 a citovaná judikatura).
- 30 Za účelem určení, zda určitá materie spadá do oblasti působnosti nařízení č. 44/2001, je nutné zkoumat prvky, které charakterizují povahu právních vztahů mezi účastníky sporu nebo předmět tohoto sporu (rozsudek flyLAL-Lithuanian Airlines, C-302/13, EU:C:2014:2319, bod 26 a citovaná judikatura).
- 31 V tomto ohledu došel Soudní dvůr v bodě 19 rozsudku Sonntag (C-172/91, EU:C:1993:144) k závěru, že i když se občanskoprávní žaloba projednává u trestního soudu, zachovává si občanskoprávní povahu, je-li podána s cílem nahradit újmu jednotlivci, kterou utrpěl následkem trestného činu. V právních rádech členských států je totiž právo na náhradu škody utrpěné v důsledku jednání, které je považováno za protiprávní z hlediska trestního práva, obecně považováno za občanskoprávní.
- 32 V daném případě, i když má trestní oznámení s návrhem na přiznání náhrady škody v adhezním řízení za cíl zahájit trestní stíhání a vyšetřování vedené příslušným belgickým soudem, má trestněprávní povahu, nic to nemění na tom, že má za cíl dosáhnout rozhodnutí ve sporu mezi soukromými osobami ve věci náhrady újmy, přičemž jedna z těchto osob se považuje za poškozenou podvodným jednáním druhé. Proto tedy právní vztah mezi stranami tohoto řízení musí být považován za „právní vztah soukromého práva“ a spadá pod „pojem občanských a obchodních věcí“ ve smyslu nařízení č. 44/2001 (obdobně viz rozsudek Realchemie Nederland, C-406/09, EU:C:2011:668, bod 41).
- 33 Kromě toho obecná systematika tohoto nařízení nutně nevyžaduje, aby byl právní osud vedlejší žaloby svázán s osudem hlavní žaloby (obdobně viz rozsudek de Cavel, 120/79, EU:C:1980:70, body 7 až 9).
- 34 Zejména článek 5 odst. 4 nařízení č. 44/2001 přiznává trestnímu soudu, jehož rozhodnutí zjevně nespádají do oblasti působnosti tohoto nařízení, pravomoc projednávat adhezní občanskoprávní žalobu související s trestním stíháním s tím důsledkem, že rozhodnutí vydané po projednání občanskoprávního žalobního návrhu spadá do oblasti působnosti nařízení. Z tohoto ustanovení tedy vyplývá, že do oblasti působnosti uvedeného nařízení spadá adhezní žaloba na náhradu škody v souvislosti s trestním stíháním trestněprávní povahy, které je z ní vyňato.
- 35 Ačkoliv je tedy návrh na náhradu škody podaný u trestního soudu vedlejší žalobou spojenou s trestním stíháním, patří mezi „občanské a obchodní věci“ ve smyslu čl. 1 odst. 1 uvedeného nařízení.
- 36 Z výše uvedeného vyplývá, že článek 1 nařízení č. 44/2001 je třeba vykládat v tom smyslu, že trestní oznámení s návrhem na přiznání náhrady škody v adhezním řízení podané u vyšetřujícího soudce spadá do oblasti působnosti tohoto nařízení, pokud je jeho předmětem peněžité odškodnění za újmu tvrzenou oznamovatelem.

K druhé otázce

- 37 Podstatou druhé otázky předkládajícího soudu je, zda čl. 27 odst. 1 nařízení č. 44/2001 musí být vykládán v tom smyslu, že řízení je zahájeno ve smyslu tohoto ustanovení, když bylo trestní oznámení s návrhem na přiznání náhrady škody v adhezním řízení podáno u vyšetřujícího soudce, i když vyšetřování v dané věci ještě nebylo uzavřeno.
- 38 Je důležité připomenout, že pojmy použité v článku 27 uvedeného nařízení za účelem vymezení situace, v níž se uplatní překážka věci zahájené, musí být vykládány autonomně a s ohledem na systematiku a cíle tohoto nařízení (rozsudek *Cartier parfums-lunettes a Axa Corporate Solutions assurances*, C-1/13, EU:C:2014:109, bod 32 a citovaná judikatura).
- 39 Jedním z cílů nařízení č. 44/2001, který vyplývá z bodu 15 odůvodnění, je minimalizovat možnost souběžných řízení a zajistit, aby nebyla vydávána vzájemně si odporující rozhodnutí, pokud je pro řešení stejného sporu příslušných více soudů. Za tímto účelem unijní zákonodárce zamýšlel zavést jasný a účinný mechanismus k vyřešení případů litispendence. Z toho vyplývá, že za účelem dosažení těchto cílů je třeba článek 27 uvedeného nařízení vykládat široce (v tomto smyslu viz rozsudky *Mærsk Olie & Gas*, C-39/02, EU:C:2004:615, bod 32 a citovaná judikatura; *Cartier parfums-lunettes a Axa Corporate Solutions assurances*, C-1/13, EU:C:2014:109, bod 40).
- 40 Článek 27 se podle svého znění uplatní, pokud jsou strany dvou sporů probíhajících před soudy různých členských států stejné a řízení mají stejný předmět a základ, přičemž toto ustanovení neobsahuje žádné dodatečné podmínky (v tomto smyslu viz rozsudek *Gubisch Maschinenfabrik*, 144/86, EU:C:1987:528, bod 14).
- 41 Co se týče na prvním místě totožnosti stran ve smyslu článku 27 nařízení č. 44/2001, z rozsudků *Sonntag* (C-172/91, EU:C:1993:144, bod 19) a *de Cavel* (120/79, EU:C:1980:70, body 7 až 9) vyplývá, že právo na náhradu za škodu utrpěnou v důsledku jednání, které je předmětem trestního stíhání, si zachovává občanskoprávní povahu, neboť obecná systematika tohoto nařízení nutně nevyžaduje, aby byl právní osud vedlejšího řízení svázán s osudem řízení hlavního. Jejich totožnost je třeba chápat odděleně od postavení jedné nebo druhé strany v těchto dvou řízeních (rozsudek *Tatry*, C-406/92, EU:C:1994:400, bod 31 a citovaná judikatura).
- 42 V tomto případě okolnost, že dispozice trestním řízením není v moci stran občanskoprávního sporu, nemůže ovlivnit jejich totožnost s žalobci a žalovanými v žalobě podané k předkládajícímu soudu, neboť tito jsou rovněž označeni v trestním oznámení s návrhem na přiznání náhrady škody v adhezním řízení, jenž bylo podáno k vyšetřujícímu soudci *rechtbank van eerste aanleg te Antwerpen* (prvoinstanční soud v Antverpách).
- 43 Pokud jde na druhém místě o základ věci ve smyslu článku 27 nařízení č. 44/2001, ten zahrnuje tvrzené skutečnosti a právní pravidlo, o které se návrh opírá (v tomto smyslu viz rozsudek *Mærsk Olie & Gas*, C-39/02, EU:C:2004:615, bod 38 a citovaná judikatura).
- 44 V tomto případě, je u obou současně probíhajících řízení nesporné, že společnosti *Aertssen* tvrdí, že jim byla způsobena škoda v důsledku podvodného jednání. Za těchto podmínek nemůže být vyloučeno, že tato řízení mají stejný základ, což přísluší ověřit předkládajícímu soudu, a to na základě analýzy všech uváděných skutečností a právních pravidel.
- 45 Pokud jde na třetím místě o předmět ve smyslu článku 27 nařízení č. 44/2001, Soudní dvůr upřesnil, že spočívá v účelu daného návrhu (v tomto smyslu viz rozsudek *Gantner Electronic*, C-111/01, EU:C:2003:257, bod 25 a citovaná judikatura). Posledně uvedený pojem se nemůže omezovat na formální totožnost návrhu (v tomto smyslu viz rozsudek *Gubisch Maschinenfabrik*, 144/86, EU:C:1987:528, bod 17) a je vykládán široce [v tomto smyslu viz rozsudek *Nipponkoa Insurance Co. (Europe)*, C-452/12, EU:C:2013:858, bod 42 a citovaná judikatura].

- 46 V tomto případě je nesporné, že společnosti Aertssen požadují náhradu za svou újmu předběžně odhadovanou na částku přibližně 200 000 euro.
- 47 S výhradou výsledku ověření provedeného předkládajícím soudem je tedy zřejmé, že všechny podmínky, jejichž výčet byl uveden v bodě 40 tohoto rozsudku, jsou splněny.
- 48 Kromě toho je třeba nejprve připomenout, že mechanismus pro řešení souběžně probíhajících řízení zavedený nařízením č. 44/2001 je objektivní a automatický (obdobně viz rozsudek Gantner Electronic, C-111/01, EU:C:2003:257, bod 30) a zakládá se na chronologické posloupnosti, v níž příslušné soudy zahájily řízení (v tomto smyslu viz rozsudek Weber, C-438/12, EU:C:2014:212, bod 52 a citovaná judikatura; obdobně rozsudek A, C-489/14, EU:C:2015:654, bod 30).
- 49 Dále je třeba zdůraznit, že čl. 27 odst. 1 nařízení č. 44/2001 neobsahuje žádnou výjimku, a vztahuje se tedy na všechna řízení, která spadají do oblasti působnosti uvedeného nařízení. Jak Soudní dvůr konstatoval v bodě 36 tohoto rozsudku, trestní oznámení s návrhem na přiznání náhrady škody v adhezním řízení spadá do této oblasti působnosti.
- 50 Konečně, jak bylo připomenuto v bodě 39 tohoto rozsudku, článek 27 nařízení č. 44/2001 s ohledem na sledovaný cíl, kterým je minimalizovat možnost souběžných řízení a vzájemně si odporujících rozhodnutí, musí být vykládán široce. Jakmile osoba podala návrh na přiznání náhrady škody v adhezním řízení k vyšetřujícímu soudci, vedlo by zahájení řízení u jiného soudu v jiném členském státě týkajícího se stejné občanskoprávní žaloby, tj. žaloby s totožnými stranami sporu, stejným základem a předmětem, pokud by se uvedený článek neuplatnil, k souběžným řízením a riziku vydání vzájemně si odporujících rozhodnutí, což by bylo v rozporu s tímto cílem.
- 51 V tomto ohledu, jak podotýká Evropská komise ve svých písemných vyjádřeních, nemá okolnost, že přetrvává nejistota o výsledku vyšetřování, žádný vliv. Taková nejistota je v podstatě vlastní každému typu probíhajícího řízení a je přítomna v každém případě, kdy může vyvstat překážka litispendence.
- 52 Vzhledem k výše uvedenému je třeba na druhou otázku odpovědět, že čl. 27 odst. 1 nařízení č. 44/2001 je třeba vykládat v tom smyslu, že řízení je zahájeno ve smyslu tohoto ustanovení, když trestní oznámení s návrhem na přiznání náhrady škody v adhezním řízení bylo podáno vyšetřujícímu soudci, i když vyšetřování v dané věci ještě nebylo uzavřeno.

Ke třetí otázce

- 53 Podstatou třetí otázky předkládajícího soudu je, jakým způsobem je třeba vykládat čl. 27 odst. 1 a čl. 30 nařízení č. 44/2001 za účelem určení dne, ke kterému se řízení považuje za zahájené ve smyslu těchto ustanovení v případě trestního oznámení s návrhem na přiznání náhrady škody v adhezním řízení podaného k vyšetřujícímu soudci.
- 54 Zaprvé je třeba připomenout, že podle čl. 27 odst. 1 nařízení č. 44/2001 v případě litispendence u soudů různých členských států přeruší soud, u něhož bylo řízení zahájeno později, bez návrhu, řízení až do doby, než se určí příslušnost soudu, který řízení zahájil jako první. Zadruhé odstavec 2 tohoto článku stanoví, že jakmile je určena příslušnost soudu, u něhož bylo řízení zahájeno jako první, prohlásí se soud, u něhož bylo řízení zahájeno později, za nepřislušný ve prospěch prvního soudu.
- 55 Kromě toho, pokud jsou splněny hmotněprávní podmínky vyjmenované v bodě 40 tohoto rozsudku, nastane situace překážky litispendence v okamžiku, kdy jsou ke dvěma soudům různých členských států s konečnou platností podány návrhy na zahájení řízení, tedy dříve, než mohli žalovaní uplatnit svá tvrzení (v tomto smyslu viz rozsudek Gantner Electronic, C-111/01, EU:C:2003:257, bod 27 a citovaná judikatura).

- 56 Nařízení č. 44/2001 neupřesňuje, za jakých okolností je příslušnost soudu, u kterého bylo řízení zahájeno nejdříve, třeba považovat za „určenou“ ve smyslu článku 27 uvedeného nařízení (rozsudek Cartier parfums-lunettes a Axa Corporate Solutions assurances, C-1/13, EU:C:2014:109, bod 31). Jak bylo nicméně připomenuto v bodě 48 tohoto rozsudku, procesní pravidlo upravené tímto článkem se opírá o chronologickou posloupnost jednotlivých zahájení řízení u příslušných soudů.
- 57 Článek 30 uvedeného nařízení definuje jednotným a autonomním způsobem okamžik, kdy se řízení považuje za zahájené, pro účely použití oddílu 9 kapitoly II uvedeného nařízení, upravující překážku litispendence. Podle uvedeného článku se okamžikem, kdy bylo zahájeno řízení, rozumí okamžik, kdy byl u soudu podán návrh na zahájení řízení nebo jiná rovnocenná písemnost, za předpokladu, že žalobce následně neopomene učinit kroky nezbytné k řádnému doručení písemnosti žalovanému, nebo okamžik, kdy je písemnost předána úřadu, který provádí doručení, pokud musí být písemnost před podáním soudu doručena žalovanému, za předpokladu, že žalobce následně neopomene učinit kroky nezbytné k řádnému podání písemnosti u soudu. Jsou tedy upraveny dva způsoby zahájení řízení u vnitrostátních soudů, a to podání návrhu na zahájení řízení u soudu nebo doručení tohoto návrhu.
- 58 Je proto důležité, aby předkládající soud v daném případě zkoumal, zda společnosti Aertssen mají podle vnitrostátního práva při podání trestního oznámení s návrhem na přiznání náhrady škody v adhezním řízení povinnost předchozího doručení tohoto trestního oznámení.
- 59 V případě, že není dána povinnost přechozího doručení, je třeba učinit závěr, že vyšetřující soudce rechtbank van eerste aanleg te Antwerpen (prvoinstanční soud v Antverpách) zahájil řízení ke dni podání trestního oznámení s návrhem na přiznání náhrady škody v adhezním řízení k uvedenému soudu, avšak za podmínky, že společnosti Aertssen neopomenou učinit nezbytné kroky, které jim ukládá použitelné vnitrostátní právo, aby zajistily, že podaná písemnost bude následně doručena žalovaným. Z předkládacího rozhodnutí vyplývá, že společnosti Aertssen podaly trestní oznámení s návrhem na přiznání náhrady škody v adhezním řízení proti žalovaným, jejichž totožnost je známá, a sice osobám uvedeným v bodě 11 tohoto rozsudku.
- 60 Z výše uvedeného vyplývá, že na třetí otázku je třeba odpovědět, že článek 30 nařízení č. 44/2001 je třeba vykládat v tom smyslu, že pokud účastník řízení učiní trestní oznámení s návrhem na přiznání náhrady škody v adhezním řízení vyšetřujícímu soudci podáním písemnosti, kterou podle použitelného vnitrostátního práva není třeba před tímto podáním doručit, je dnem, od kterého je třeba považovat řízení za zahájené, den podání tohoto trestního oznámení.

Ke čtvrté až šesté otázce

- 61 Vzhledem k tomu, že čtvrtá otázka byla předložena pro případ záporné odpovědi na druhou otázku, avšak tato odpověď byla kladná, není na místě na tuto otázku odpovídat. S ohledem na odpovědi na první až třetí otázku již není třeba odpovídat na pátou a šestou otázku.

K nákladům řízení

- 62 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (třetí senát) rozhodl takto:

- 1) Článek 1 nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech je třeba vykládat v tom smyslu, že trestní oznámení s návrhem na přiznání náhrady škody v adhezním řízení podané u vyšetřujícího soudce spadá do oblasti působnosti tohoto nařízení, pokud je jeho předmětem peněžité odškodnění za újmu tvrzenou oznamovatelem.
- 2) Článek 27 odst. 1 nařízení č. 44/2001 je třeba vykládat v tom smyslu, že řízení je zahájeno ve smyslu tohoto ustanovení, když trestní oznámení s návrhem na přiznání náhrady škody v adhezním řízení bylo podáno vyšetřujícímu soudci, i když vyšetřování v dané věci ještě nebylo uzavřeno.
- 3) Článek 30 nařízení č. 44/2001 je třeba vykládat v tom smyslu, že pokud účastník řízení učiní trestní oznámení s návrhem na přiznání náhrady škody v adhezním řízení vyšetřujícímu soudci podáním písemnosti, kterou podle použitelného vnitrostátního práva není třeba před tímto podáním doručit, je dnem, od kterého je třeba považovat řízení za zahájené, den podání tohoto trestního oznámení.

Podpisy